

עצות מרחוק אמונה אמן

פרק כ"ה

- א. עיינו היטב בפרק כ"ה, בעזרת רש"י רד"ק, ומצודות, מהי הנחמה של ישעיה לדור הגאולה?
במה שונה נבואת הנחמה כאן, מהמושג "נבואות נחמה" המורגלות בלשונונו?
- ב. מה משמעות איזכורם של השמנים והשמרים? מה הם שמרים מזוקקים, ומדוע השמן המזוקק מהוו פורעות לאומות העולם?
- ג. "ובילע המות לנצח" - האם הכוונה כפשוטו שבעולם של עתיד אין מוות?
מדוע נזכר בלשון "ובילע"?
- ד. מה היחס בין "ובילע המות לנצח" ובין "חרפת עמו יסיר מעל כל הארץ"?
מה היחס בין הסרת הלוט מעל פני העמים ובין היעלמותו של המות?
- ה. מהי המגמה של נבואת נחמה זו, מהי הנקודה המחברת בין חלקי הפרק לנבואת נחמה גדולה?

2

(כג) וחפרה הלבנה. אומות העובדין לחמה ולבנה: ונגד זקניו כבוד. כשיבושו אה"ע המאמינים בעכו"ם יתכבדו ישראל שהאמינו בהקב"ה. ואז יאמר ישראל ה' אלהי אתה וגו': כה (א) [עצות מרחוק]. עצות שיעצת מרחוק וסודך אשר גלית לעבדיך הנביאים שאתה עתיד לגאול את ישראל משעבוד מלכיות. מאותה אמנה אתה נאמן. הרי קיימת הבטחתו:

י"ג (ג)

ואז יאמר בימים ההם כל אחד מהזקני' שוכר ונגד זקניו כבוד לאמר ה' אלהי אתה, כלומר אתה שופטי כי לקחת משפטי מהעכו"ם עתה אני מכיר שאתם אלהי באמת על כן ארוממך אודה שמך, כלומר אתן לך בתהלת רוממות לפי שהתרוממת ונשאת על כל הגוים, ואמר ארוממך ואמר שמך, כי הוא שמו ושמו הוא: כי עשית. עמנו פלא דבר נפלא בעינינו כי לקחתנו מבין הגוים שהיינו נפורים כיניהם ועובדים להם, ועוד אחרי קבוץ גלויות שיתקבצו עלינו גוג ומגוג ועמים רבים אשר אתו יפילם על הרי ישראל כולם, כמו שכתוב כנבואת יהוקאל וכנבואת זכריה פלא גדול יהיה זה:

י"ג

3

(א) עצות מרחוק אמונה אומן. עלות שיענת מרחוק לאזרהם צברית בין הצמרים: אמונה אומן. אמונה נאמנת אומן כמו אוהל אוכל ואינו ל' פועל אלא ל' מפעל:

י"ג

4

מה

כשם שאי אפשר ליין בלא שמרים, כך אי אפשר לעולם בלא רשעים. וכשם שהשמרים מעמידים את היין ומשמרים אותו, כך הרצון הגס של הרשעים גורם קיום ועמדה לשפעת החיים כולם, של כל הבינונים והצדיקים. כשהשמרים מתמעטים והיין עומד בלא שמריו, הרי הוא עלול לקלקול וחמוץ. הגלות דלדלה את כח החיים של האומה ושמריו נתמעטו הרבה מאד, עד שיש סכנה לקיום החיים של האומה מחוסר תפיסת חיים מעובה, האתונה בבהמיות ובאדמה ושקיעתה החמרית. הקיום בגולה הוא קיום רסוק, וזה הקיום המדולדל, שהוא חדלון יותר מהויה, היה אפשר לו להמשך איזה משך זמן גם בחוסר שמרים כפי ההכרח. אבל לכל זמן, וכבר כשל הכה, והקיום העצמי תובע את תפקידו, ושיבת ישראל לארצו בשביל קיומו העצמי הוא מאורע מוכרח, וקיומו זה יוצר את שמריו: נושאי הרשעה והחוצפא של עקבתא דמשיחא אשר ירגו כל לב לזכרן. אלה הם הצדדים העכורים שהקיום הצלול והמשמח מתהווה על ידם, וסוף המהלך הוא: שקוע השמרים בתחתית החבית, הנמכת הכחות הרשעיות בתהום החיים, ואז מתבטל מהם כל תכנם המכאיב ומזעזע. אבל בהמשך יצירתם שהגם תולכים ביחד עם היין, חיי האומה ורוחה המתעורר, הם מעכירים אותו והלבבות רועשים למראה התסיסה, ויגזח הלב וישקוט במכונו רק למראה העתיד, והולך ועושה את מסלתו, במפלאות תמים דעים, מי יתן טהור מטמא לא אחד.

י"ג (ח) (א) (ב) (ג) (ד) (ה) (ו) (ז) (ח) (ט) (י) (יא) (יב) (יג) (יד) (טו) (טז) (יז) (יח) (יט) (כ) (כא) (כב) (כג) (כד) (כה) (כו) (כז) (כח) (כט) (ל)

5

בלע המות לנצח וגו'. עולא רמי, כתיב בלע המות לנצח ניכולע מלאך המות שלא ישלוט (ז) וכתיב (לקמן ס"ה כ') "כי הנער בן מאה שנה ימות" (ח) לא קשיא, כאן בישראל נכתיב בלע המות וגו' כאן באומות העולם, ואומות העולם מאי בעו התם? (ומשני, הנך) דכתיב בהו (לקמן ס"א ה') "ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכרמיכם" (ט). (פסחים ס"ח א', סנהדרין צ"א ב', ילקו"ש ח"ב רמז תכ"ז, ורמז תק"ט)

בלע המות לנצח וגו'. עשרה דברים עתיד הקב"ה לחדש לעתיד לבא, וכו', התשיעית (החידוש התשיעי הוא), אין עוד מות בעולם [אף בזקנים מופלגים], שנאמר בלע המות לנצח ומחה ה' א' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר [שתעדר המות ולא תמצא עוד בעולם כשום צד]. (שמות רבה ט"ו כ"א)

(ח) בלע המות. ישחית ויבטל המות, ר"ל מיתה מקרית לא מיתה טבעית, ר"ל ההריגה שהיו הרוגים אותם הגוים בגלות או תבטל אותה המיתה והדמעה שהיתה על כל פנים, ר"ל על כל פני עם ישראל שהיו בוכים בגלות תמיד מהרעות שהיו עושים להם הגוים או ימחה האל אותה הדמעה מעל פניהם כי לא תהיה להם צרה עוד, וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ שהיו מפורים ככל הארץ והיה להם

י"ג

חזיון המות

מ

המות הוא חזיון שוא, טומאתו היא שקרו, מה שבני אדם קוראים מות הרי הוא רק תגבורת החיים ותעצומתם. ומתוך השקיעה התהומית בקטנות, אשר יצר לב האדם השקיע אותו בה, הרי הוא מצייר את תגבורת החיים הזאת בצורה מדאיבה וחשוכה, שהוא קוראה מות. מתעלים הם הכהנים בקדושתם מהקשבה שקרית זו, שאי אפשר להמלט ממנה כל זמן שהממשל הכוזבי כל כך שולט בעולם, כי אם בהעברת העינים מהמתזה המביא את רשמי ההטעאה הללו אל הנפש, על כל נפשות מת לא יבא, לנפש לא יטמא בעמיו.

אין זה אלא

8

8. מחול לצדיקים

"אמר עולא ביראה, אמר רבי אלעזר: עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו: שנאמר וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הִנֵּה אֲלֵהֶינָם זֶה קוֹיְנֵנוּ לוֹ וְיִוְשִׁיעֵנוּ זֶה ה' קוֹיְנֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בְּיִשׁוּעָתוֹ"⁶⁸.

קרבת אלוהים היא מדרגה גבוהה, ובשורה טובה לאדם החפץ בה, אך קרבה יתירה יש בה מן הצמצום וההגשמה, היא מחסלת בכך את עצמה. אין זה אפוא אלא משל: "המשיל את ישראל למחול ועצמו לנקודה. ואחר שאמר: והתהלכתי בתוכם, אמר: והייתי לכם לאלהים, והוא מה שאמרו: וכל אחד ואחד מראה לו באצבעו, שנאמר: הִנֵּה אֲלֵהֶינָם זֶה. והוא משל לקירוב הידיעה וההשגה. כמי שיש לו ידיעה בחבירו והוא מבחין אותו ומכירו בבירור. ואין להבין לשון 'זה' ממש, כדבר העומד לפני האדם, אבל הוא כענין שנאמר: כִּי זֶה מִשְׁהָ הָאֵישׁ"⁶⁹, שכבר היתה להם ידיעה בו ולא היה עומד עמהם"⁷⁰.

המשל עצמו שומר בזהירות על המרחק מן השכינה וההבדלה, כי:

"המחול הוא סבוב ועיגול ואין עיגול בלא אמצעי, וידוע כי האמצעי שהוא תוך העיגול הוא נבדל מכל העיגול, כי האמצעי הוא עומד בפני עצמו, אינו נוטה לא לימין ולא לשמאל, לא לפנים ולא לאחור, ובשביל זה האמצעי הוא נבדל מן הכל. לכן אמר כי הש"י יושב ביניהם תוך העיגול, כי כל נקודה ונקודה שהוא על העיגול הוא פונה אל הנקודה האמצעית שהוא נבדל משאר חלקי העיגול"⁷¹.

המחול מעמיד את כל הצדיקים אל מול השכינה בשווה, ויוצר מעגל משותף שמזכה את כולם בכל נקודות הייחוד הפרטיות:

"שלא יאמר כי יש לכל צדיק מעלה מיוחדת ואין אחד כולל כל הדביקות... אבל כאשר יש לו מחול שהולך בסבוב הוא נגד השם יתברך בכל החלקים אשר הם נוכח הנקודה האמצעית. ומזה יש ללמוד כי יש לצדיק לעתיד חבור אל השם יתברך, לא מצד מה, רק מצד הכל, כאשר המחול שהולך בסבוב הוא כולל כל העיגול"⁷².